Vreme: 17.07.2026 11:19
Medij: b92.net
Link: https://www.b92.net/info/kosovo/251004/eparhija-rasko-prizrenska-upozorila-na-polozaj-srba-i-spc-na-
Autori: Eparhija raško-prizrenska
Teme: Evropska komisija

Naslov: Eparhija raško-prizrenska: "Srbi i SPC na Kosovu i Metohiji pod sve većim pritiskom"

18593

Eparhija raško-prizrenska izdala je saopštenje u kom upozorava da je sve teži položaj Srpske pravoslavne crkve i srpskog naroda na Kosovu i Metohiji, uz poziv međunarodnoj zajednici na reakciju.

Saopštenje prenosimo u celosti: "Saopštenje Eparhije raško-prizrenske Gračanica-Prizren, 17. juli 2026. god. Posle dugog perioda uzdržanosti, brojnih razgovora sa međunarodnim predstavnicima i nastojanja da se postojeći problemi rešavaju mirno, neposredno i u duhu dobre volje, Eparhija raško-prizrenska oseća pastirsku i moralnu obavezu da javno ukaže na sve teži položaj Srpske Pravoslavne Crkve i srpskog naroda na Kosovu i Metohiji, koji je višestruko pogoršan odnosom kosovskih institucija prema srpskoj zajednici. Posebno ističemo kršenje prava Crkve i njenih vernika od strane Kosovske policije, koja na terenu sprovodi aktivnosti koje su usmerene protiv pripadnika srpskog naroda i Srpske Pravoslavne crkve, i koja se od strane srpskog naroda ne doživljava kao institucija čiji je zadatak da štiti i pomaže sve građane jednako, već sve više kao neposredni instrument pritiska sa ciljem otežavanja života našeg naroda i Crkve. Sa dubokim žaljenjem moramo da kažemo da odnosi srpske zajednice i naše Crkve sa kosovskim institucijama, a naročito poverenje u Kosovsku policiju, nisu bili na ovako niskom nivou u čitavom posleratnom periodu. Ovo nije zaključak zasnovan na jednom izdvojenom događaju, već na dugotrajnom nizu postupaka koji se nikako ne mogu pravdati kao pojedinačni propusti i koji iz dana u dan dobijaju obeležja sistematske diskriminacije. Iako redovno izbegavamo oštrije ocene, naše je duboko uverenje da ako se ovakva situacija nastavi bez međunarodne reakcije može doći do potpunog nestanka srpskog naroda sa ovog prostora. I međunarodni izveštaji u poslednje vreme ukazuju na pogoršanje odnosa sa srpskom zajednicom, nizak nivo poverenja u institucije, krajnje provokativne i agresivne postupke policije i mere koje otežavaju pristup osnovnim javnim uslugama i primenu zaštitnih mehanizama koji štite prava srpske zajednice i Crkve. Kosovska policija bi, po svojoj prirodi i proklamovanoj multietničkoj ulozi, trebalo da bude u službi svih građana, da štiti najugroženije i da doprinosi izgradnji poverenja među zajednicama. Ne želimo ovde da nepravedno okrivimo pojedince koji se trude da svoj posao obavljaju korektno, ali rad jedne institucije se ne procenjuje po izuzecima, već po opštem načinu postupanja i po tome da li najugroženije zajednice u njoj vide zaštitu ili izvor pretnje. Za sve veći broj Srba, Kosovska policija više ne predstavlja most poverenja, već se doživljava kao sredstvo pritiska, selektivne kontrole i sistematskog zastrašivanja. Nedavno obeležavanje Vidovdana na Gazimestanu 28. juna pokazalo je svu dubinu tog nepoverenja. Ukupno je 37 Srba, uključujući i jedno maloletno lice, privedeno, a 36 ih je zadržano nakon mirno završenog parastosa, iako je i sama policija saopštila da nije bilo incidenata koji su ugrozili tok skupa. Javnosti nisu predočeni dokazi da su privedena lica upotrebila bilo kakvu silu protiv policajaca ili bilo kog građanina. Postupci su, prema dostupnim informacijama, pokretani prevashodno zbog pevanja rodoljubivih pesama i drugih vidova izražavanja srpskog identiteta, koji su po ustavu i zakonima dozvoljeni za sve zajednice, pa i srpsku, ali se u praksi njihova upotreba od strane Srba progoni i kažnjava a toleriše kosovskim Albancima. Istovremeno su se pojavila i dokumentovana svedočenja o ponižavajućim kontrolama, arogantnoj primeni policijske sile, onemogućavanju rada novinara, i što posebno zabrinjava o teškom i ponižavajućem zlostavljanju pojedinih privedenih lica, zbog čega je postupak pokrenula i Institucija Ombudsmana. Nažalost, u albanskoj javnosti sve zloupotrebe policije su prećutane, a Srbi su kolektivno prikazani kao narušitelji

mira iako nije zabeležen nijedan jedini slučaj nasilja ili materijalne štete. Takođe je po analizama pravnih eksperata i sudski proces protiv optuženih vođen sa mnogo nepravilnosti, bez poštovanja prava okrivljenih, i sa jasnim ciljem da se privedeni što pre i što oštrije kazne. Na ovaj način, poslata je poruka da ne može biti mirne proslave Vidovdana za Srbe, kao što jedino za Srbe ne postoji sloboda isticanja nacionalnih simbola. Međunarodni izveštaji o ovim zloupotrebama kosovske policije su po našim saznanjima poslani i u Ženevu i u Njujork. Naša Crkva ne traži da bilo ko bude iznad zakona i nikada nije opravdavala pozive na mržnju, nasilje ili ugrožavanje drugih ljudi, već na miran zajednički život i slobodu svih bez obzira na etničko poreklo. Ali zakoni se moraju pravedno primenjivati, bez predrasuda i na osnovu proverljivih dokaza. Pesma, molitva, tradicionalna odeća, nacionalni simbol ili mirno izražavanje identiteta ne mogu sami po sebi biti tretirani kao bezbednosna pretnja. Kada se prema pripadnicima jedne zajednice primenjuju drastične mere koje se ne primenjuju u uporedivim okolnostima prema drugima, onda se više ne radi samo o javnom redu, već o pitanju jednakosti pred zakonom i zaštite od diskriminacije. Bezbednost se zato ne može meriti samo odsustvom teških zločina, otmica ili otvorenih masovnih napada. Jedna zajednica nije istinski bezbedna ako njeni pripadnici žive u stalnom strahu od privođenja, pretresa, administrativnih kazni, zabrana ulaska, raznih oblika maltretiranja i ponižavanja ili nemogućnosti da koriste svoje škole, zdravstvene ustanove i verske objekte. Postepeno otežavanje svakodnevnog života može biti manje vidljivo od otvorenog nasilja, ali njegova krajnja posledica je jednako teška i vodi iseljavanju ljudi i nepovratnom nestajanju čitave zajednice pod kontinuiranim i sistematskim pritiscima. Posebnu zabrinutost izaziva nedelotvorna primena Zakona o specijalnim zaštitnim zonama. Taj zakon nije politička preporuka, već obavezujući pravni mehanizam uspostavljen radi mirnog života i delovanja Srpske Pravoslavne Crkve i zaštite njenih svetinja, prvenstveno zaštite od kosovskih institucija. U poslednjih nešto više od godinu dana zabeležena su ozbiljna narušavanja zaštitnih zona kod Isposnice Svetog Petra Koriškog, manastira Bogorodice Hvostanske i zaštitne zone oko manastira Gračanica, bez primene i poštovanja zakonom propisanih postupaka. Odsustvo blagovremene i odlučne reakcije nadležnih institucija dovodi u pitanje sam smisao zakona i podstiče uverenje da se prava Crkve mogu zanemariti bez ikakvih posledica. Postoji i više nego opravdana bojazan da kosovske institucije, u odsustvu rada zaštitnih mehanizama, mogu da na silu preuzmu specijalne zaštitne zone i ponašaju se upravo na načinzbog kog su te zone i uspostavljene, da ignorisanjem ili namernim pogrešnim tumačenjem sopstvenih zakona krše prava Crkve i na taj način joj otežavaju opstanak na Kosovu. Istovremeno, brojni napadi, provale, krađe i skrnavljenja srpskih pravoslavnih hramova gotovo po pravilu nisu dobili delotvoran sudski i policijski epilog. Ukazujemo na opasnu praksu Kosovske policije, koja se našla i u međunarodnim izveštajima, da napade protiv Crkve tretira kao oštećenja imovine ili vandalizme, kako bi sakrila razmere međuverskog i međuetničkog nasilja koje je na Kosovu i dalje prisutno i tolerisano. Posebno je zabrinjavajući slučaj dvostrukog provaljivanja u srpsku pravoslavnu crkvu Svetog Arhangela Mihaila u Rakitnici, gde je Eparhija u dva navrata, u prisustvu predstavnika EULEKS-a, pokušavala da prijavi prvi upad, ali policija prijavu nije želela da primi i sprovede istragu. Štaviše, u poslednjem slučaju kada su službenici Eparhije prijavili slučaj provale od strane Nikole Džufke, albanskog građanina koji je vodio ove provale, policija je pretila službenicima Eparhije i čak ih ispitivala, upravo po sumnji za postojanje onog dela za koje su prijavili provalnika. Istovremeno, Nikola Džufka slobodno šeta Kosovom i lažno se predstavlja kao "arhiepiskop" kanonski i zakonski nepostojeće crkve, javno se hvaleći provalom u crkvu koja pripada SPC i pokazujući pretenzije prema crkvama i manastirima SPC. Redovno se promoviše u medijima i čak biva priman od strane kosovskih gradonačelnika uspešno ignorišući krivičnu prijavu koju je Eparhija podnela. Kada se počinioci krivičnih dela puštaju da rade šta hoće, a policija i sudovi ne preduzimaju ono što zakon zahteva, stvara se opasna atmosfera nekažnjivosti, koja deluje negativno prema najugroženijim zajednicama. Istovremeno, desetine Srba se hapse po Kosovu i Metohiji 27 godina nakon rata na osnovu najčešće nedovoljno utvrđenih činjenica o njihovom navodnom učešću u ratnim zločinima iako su 27 godina mirno živeli i niko nije podizao pitanje njihove odgovornosti, a način prikupljanja dokaza, neograničene vere u svedoke, i vođenja sudskih postupaka im ne daje nikakve garancije pravednog postupka, što je dokumentovano i skorim izveštajem OEBS-a. Mnogi su i zaboravili na slučaj monaha naše Eparhije oca Fotija Kostovskog koji je bez ikakvog obrazloženja policije pre tri godine poteran sa Kosova. Obrazloženje nije dato ni predstavnicima EULEKS-a i OEBS-a, što stvara opasan presedan i pokazuje jasne namere kosovske policije. Posebno bolno svedočanstvo institucionalne samovolje predstavlja položaj Hrama Hrista Spasa u Prištini. Hram i zemljišne parcele na kojima se nalazi uredno su upisani kao vlasništvo Srpske Pravoslavne Crkve i naše vlasništvo nikada sudski nije osporeno. Ipak, policija je u više navrata bez predočene sudske odluke kojom bi Crkvi bilo uskraćeno pravo pristupa sprečavala mitropolita Teodosija, sveštenstvo i vernike da uđu u hram, očiste ga i odsluže liturgiju. U ovom slučaju policijska odluka u praksi postaje jača od imovinskih prava, slobode veroispovesti i odsustva bilo kakve sudske zabrane, a

policija, služeći se verbalnim pretnjama, sprečava jednu versku zajednicu da koristi sopstveni verski objekat. Eparhija je posebno zabrinuta zbog situacije oko manastira Visoki Dečani. Pitanje gradnje magistralnogputa pored samog manastira, i pored toga što su EU i OEBS isti proglasili za nezakonit, kao i razvojnih i urbanističkih planova i odsustva pune primene režima posebne zaštitne zone šalju jasnu poruku manastiru da ne može da dobije institucionalnu zaštitu. Manastir je u toku prethodnih 27 godina četiri puta oružano napadan. Eparhija u poslednje vreme prima i sve više svedočenja da policija zaustavlja, ispituje i pretresa posetioce nakon što napuste neposredno područje koje obezbeđuje KFOR, iako su njihove posete bile mirne i isključivo pokloničke. Takvo postupanje stvara utisak da poseta jednom hrišćanskom manastiru sama po sebi predstavlja krivicu. Zbog svega toga, nastavak neposredne zaštite Visokih Dečana od strane KFOR-a ostaje više nego ikada do sada nezamenjiva bezbednosna garancija, a ne bilo kakva privilegija. Pozivi kosovskih političkih predstavnika da treba ukloniti prisustvo KFOR-a oko manastira u postojećoj situaciji bio bi ogroman faktor jačanja nestabilnosti. Kosovska policija nije izgradila ni poverenje ni kapacitet da štiti manastir Visoki Dečani umesto KFOR-a. U slučaju ponovne nelegalne gradnje magistralnog puta do čijeg pokušaja će sigurno doći, teško se može očekivati od Kosovske policije da tu gradnju na licu mesta zaustavi kao što je to činio KFOR. Na taj način, obezvredila bi se još jedna specijalna zona a širom sveta poznati srednjovekovni manastir i Crkva doveli pred svršen čin do kog se došlo kršenjem zakona od vitalnog interesa. Odsustvo ozbiljnih incidenata u novije vreme nije posledica poboljšanja opšte situacije, već pre svega posledica efikasnosti i značaja prisustva KFOR-a oko ovog manastira koji je sa Pećkom Patrijaršijom, Gračanicom i Bogorodicom Ljeviškom na listi ugrožene svetske kulturne baštine još od 2005. godine. Dodatnu zabrinutost Eparhije izazivaju i diskriminatorne mere i najave koje mogu ugroziti rad zdravstvenih, obrazovnih i socijalnih ustanova u srpskim većinskim sredinama, kao i pravo zaposlenih i korisnika tih ustanova da ostanu u svojim domovima i nastave normalan život. Zatvaranje ili onemogućavanje rada ovih ustanova koje su od ključnog značaja za srpski narod direktno pogađa stare i bolesne osobe, decu, studente i porodice. I izveštaji Evropske komisije ukazali su da su nekoordinisane mere prema ustanovama koje funkcionišu u srpskim sredinama ograničile pristup osnovnim uslugama i dodatno umanjile poverenje lokalnog stanovništva. Uz sprovođenje spornog zakona o strancima kojim su mnogi Srbi koji žive na ovom prostoru ili su ovde rođeni i prinuđeni na egzodus i proglašavaju se automatski strancima, stvara se atmosfera u kojoj se srpskom narodu šalje direktna poruka da nije poželjan i da treba da se iseli ili potpuno pristane da izgubi svoj identitet, istoriju i prava. Sve ovo prati kontinuirano slabljenje prava koja su Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi garantovana Aneksom V Ahtisarijevog plana i zakonima koji su iz njega proizašli. Prava na upravljanje, pristup, obnovu i zaštitu crkvene imovine nisu privremene povlastice koje se mogu proizvoljno sužavati ili drugačije tumačiti u zavisnosti od političkih okolnosti. Ona predstavljaju pravne garancije bez kojih nema ni verske slobode, ni zaštite kulturnog nasleđa, ni verodostojnog multietničkog poretka. Štaviše, ponašanje kosovskih institucija, koje je kulminiralo u svom intenzitetu u poslednjih nekoliko godina, u potpunosti opravdava ne samo čvrsto sprovođenje zaštitnih mehanizama, već i hitnost rešavanja statusa SPC u skladu sa sporazumima iz Brisela, kako bi se u najmanju ruku Crkvi vratila preko potrebna zaštita. Institucionalni pritisak od strane kosovskih institucija prati i zabrinjavajuća atmosfera u delu kosovskih medija, u kojima se Srpska Pravoslavna Crkva predstavlja kao tuđ, politički nepoželjan ili istorijski nelegitiman činilac i javno se negira identitet srpske duhovne i kulturne baštine. Javni nekažnjeni pozivi na rušenje ili prenamenu hramova, osporavanje crkvene imovine i predstavljanje sveštenstva, monaštva i vernika kao bezbednosnog problema dodatno podstiču nepoverenje i stvaraju društvenu klimu progona i kolektivne krivice na etničkoj osnovi. Prostor na Internetu je preplavljen koordinisanim radom naloga koji negiraju istorijski neupitne činjenice, najvulgarnije pozivivaju na nanošenje zla SPC i njenim pripadnicima, kao i veličanjem lica koja urade bilo šta na štetu Crkve ili srpskog naroda. Time se među mlađim generacijama ubrzano gradi animozitet prema svemu srpskom i povećava rizik od nasilja. Nažalost, ovakvo društvo na Kosovu je daleko od evropskih vrednosti i izgradnje tolerantnog i multikulturnogdruštva, iako smo u to bili uveravani od strane međunarodne zajednice kada je jedan broj zemalja priznao Kosovo. Upravo zato, očekujemo i javne reakcije i zaštitu od strane iste te međunarodne zajednice, jer smo na vreme upozoravali na mogućnost stvaranja upravo ovakvog društva i sistema. Nadamo se i molimo se da međunarodna zajednica ne dopusti ovakav ishod i da se njene reakcije neće završiti na verbalnim notama bez javne reakcije, već će pokrenuti i konkretne mehanizme kako bi pokazala kakvo je društvo prihvatljivo u Evropi dvadeset i prvog veka. Odnos kosovskih institucija prema Srbima predstavlja ozbiljan faktor nestabilnosti i ohrabrenja za slične modele ponašanja na drugim prostorima i zato ovi problemi imaju širu regionalnu dimenziju. Eparhija raško-prizrenska godinama je nastojala da ničim ne doprinosi zapaljivoj retorici i zalaže se za prava svih građana. Sve probleme smo iznosili odgovorno, u neposrednim razgovorima sa međunarodnim predstavnicima i, kada je bilo moguće, sa kosovskim institucijama. Naša uzdržanost, međutim, ne sme

biti pogrešno protumačena kao indiferentno prihvatanje postojećeg stanja u kome smo svedoci sistematske erozije naših prava. Kada se problemi ponavljaju, kada dogovori ne donose promenu na terenu i kada posle svakog upozorenja slede novi i intenzivniji pritisci, Crkva ima dužnost da podigne svoj glas. Stvarnost na terenu je u dubokom raskoraku sa zvaničnom slikom o bezbednom i ravnopravnom životu svih zajednica. Kosovo se u institucionalnom i javnom životu sve više oblikuje bez stvarnog učešća i poverenja srpske zajednice, kao etnički albansko društvo, suprotno proklamovanom multietničkom karakteru njegovog pravnog poretka. Ne može se govoriti o uspešnom društvu ako jedna zajednica živi pod kontinuiranim pritiskom i pod nametnutom kolektivnom krivicom bez mogućnosti da realno dobije zaštitu od institucija. Zato pozivamo kosovske institucije da obezbede punu i jednaku primenu zakona, delotvornu istragu svih napada na crkve i srpske sredine, nesmetan pristup Crkve njenoj imovini, poštovanje specijalnih zaštitnih zona i nezavisnu kontrolu postupanja Kosovske policije u slučajevima u kojima postoje dokumentovani navodi o prekoračenju ovlašćenja, ponižavanju ili etnički selektivnom postupanju. Policija mora da štiti zakon, ali i da svojim postupanjem pokaže da zakon važi jednako za sve. Istovremeno pozivamo međunarodnu zajednicu da ne smanjuje svoje diplomatsko i bezbednosno prisustvo i angažovanje u trenutku kada je međuetničko poverenje na najnižem nivou, a mehanizmi institucionalne zaštite bez ikakvog efekta. Prisustvo KFOR-a, uključujući neposrednu zaštitu manastira Visoki Dečani, kao i njegovo vidljivo bezbednosno i civilno-vojno delovanje u osetljivim i izolovanim srpskim sredinama, ostaje od suštinske važnosti. Ukidanje ili smanjenje postojećeg režima međunarodne zaštite koje se najavljuje može da bude ogroman faktor jačanja dalje nestabilnosti i ohrabrenje ekstremnim krugovima da nastave sa pritiscima na srpski narod i Crkvu. Smanjenje ili ukidanjemeđunarodnog prisustva u ovakvim okolnostima ne bi bilo dokaz normalizacije, već povećanje rizika da Kosovo i Metohija ponovo postanu izvor ozbiljne nestabilnosti u celom regionu, i da se skoro nemogućim učini i proces normalizacije između Beograda i Prištine, koji se dodatno usporava svakim aktom pritiska na srpski narodod strane kosovskih institucija. Srpska Pravoslavna Crkva ostaje evanđelski opredeljena za mir, dijalog, vladavinu prava i dostojanstvo svakog čoveka bez obzira na etničko ili versko poreklo, ali ističe da mir ne može počivati na strahu jedne zajednice, na selektivnoj primeni zakona i diskriminaciji, niti se stabilnost u regionu može graditi sistematskim ignorisanjem problema jedne zajednice koja je već 27 godina izložena bojnim aktima nasilja, progona i pritisaka. Vladavina zakona mora da služi pravdi i životu, a ne da postane izgovor kosovskim institucijama da nastave sa ponašanjem koje direktno vodi nestanku srpskog naroda i onemogućavanju života Srpskoj pravoslavnoj crkvi koja sa svojim vernicima ovde vekovima živi."